

לאחד את הסוציאל דמוקרטים, להישמר מטהרנות

תגובה למאמרו של דני גוטוויין 'לפלג את השמאל,

לאחד את הסוציאל דמוקרטים, חברה 36

:: דודי נתן

לקדם את אסטרטגיית החרפת המאבק בפועל במפלגות השמאל, תגדיר לעצמה מראש צוות "אנטי טהרני" שתפקידו יהיה להזכיר לעצמנו שאין שום משמעות להפוך ל"פלג הרוב (3 אנשים) המתפלג מהסיעה הטרוצקיסטית של העובדים בישראל..." , סוג כזה של פעילים שמאליים-לכאורה פגשנו כבר מספיק. כיוון המחשבה השני הוא גישה אישית שמצליחה לשלב את החרפת המאבק הפוליטי בתוך המפלגה, יחד עם יותר "סלחנות" לקשיים מולם עומדים ממלאי התפקידים בדרך הפוליטי. ניקח למשל את יולי תמיר. כמות הביקורת שאני שומע עליה מתחילה להתקרב לכמות הביקורת - המוצדקת - על דו"ח דברת ולימור ליבנת. אני בטוח שיולי עושה טעויות ולא עושה מספיק, אבל צריך לזכור את ההקשר, את התמונה הרחבה, את המצב הבסיסי הקשה - ובתוכו את הקושי האדיר של פוליטיקאים לפעול בגדול ובגלוי רק לפי אמונתם.

תשוו בבקשה את שתי תמונות העולם האפשריות הבאות: אוריאל רייכמן שר החינוך ממאי 2006, דרכה של לימור לבנת ממשכה (אם כי "בדרכי נועם", בלי ההתעסקות המוגזמת בדגלים וסמלים). אולי בכלל לא היתה שביתה: הרי שביתות עושים כשיש יותר אמון שאפשר להשיג משהו. שכר נמוך יותר למורים, יותר חוזים אישיים, הגדלת פערים, חיזוק המרכז והמערכות הפרטיות, והכל בשם איזושהי מצוינות וקידמה. מנגד יש את הביצה הקיימת, שזוהה, אבל לאט, כי יש בה את האוצר ששם מקלות בגלגלים כל הזמן, ויש וסרמן וארז ששניהם בנו לעצמם מערכות שרחוקות מאד מסוציאל וגם מדמוקרטיה. ויש את השותף ה"טוב" שוחט, שהיה שר אוצר מצוין ומרחיב אצל רבין וברק, אך לקח לעצמו את הזכות להקטין את האלמנט הסוציאלי בשביל לקבל יותר כסף מהאוצר (הוא כנראה שכח ששר האוצר יכול גם לקחת את הגדלת שכר הלימוד והפערים וגם לא להעביר את התקציבים לאוניברסיטאות).

דני גוטוויין מציע גישה פוליטית חדשה ליסוד ולסוציאל-דמוקרטים בישראל: לחדד את היכוח בשאלות כלכליות- חברתיות, בתוך המפלגות הקיימות, כדי להחזיר לחיים את הסוציאל-דמוקרטיה שהוחבאה מאחורי שיח- השטחים. הרעיון נראה נכון, אך אני חושש שמהלך כזה עלול להביא להתחזקות הגישה הטהרנית בתוך המחנה הסוציאל-דמוקרטי.

איך זה עלול לקרות? כשקבוצה כמו יסוד תנסה להעלות לדיון מפלגתי במפלגת העבודה שאלה שלכאורה תגדיר בבחירות את ההבדלים בין סוציאל-דמוקרטים לאחרים - למשל, ביטול המע"מ על המזון - כלל לא בטוח שכל הסוציאל-דמוקרטיים שנמצאים במפלגה יקפצו מיד לתמוך ביחמה. להיפך. והרי, ההגיון של המהלך שגוטוויין מציע איננו לאשר לעצמנו שאנחנו היחידים שצודקים ו"מבינים" בתוך כל מפלגת העבודה (ועל-כן ראוי להתפצל) אלא להיפך, לגרור פילוגים משמעותיים בתוך העבודה ובמפלגות אחרות בין סוציאל-דמוקרטים לניאו-ליברלים. מה יקרה לנו כשרוב הפעילים ובהם החכ"ים לא יצטרפו? מן הסתם זה יהווה לחלקנו את האישור לכך שיולי תמיר היא סתם פוזה, "עמיר פרץ אופורטוניסט" ובעצם: "תמיד ידעתי שאין בכלל סוציאליסטים במפלגה". בקיצור, יש סיכון ממשי וגדול שמהלך החרפת המאבק הסוציאל-דמוקרטי בעניינים קונקרטיים יוביל אותנו, יחמי ההחרפה, לראייה יותר ויותר טהרנית.

פנוולה לא טהרנית

בשביל להתמודד עם הסכנה הזו אני מציע שני כיווני מחשבה. האחד ארגוני: אני מציע שיסוד, אם תחליט

מה יקרה לנו כשרוב הפעילים ובהם החכ"ים לא יצטרפו? מן הסתם זה יהווה לחלקנו את האישור לכך שיולי תמיר היא סתם פוזה, "עמיר פרץ אופורטוניסט" ובעצם: "תמיד ידעתי שאין בכלל סוציאליסטים במפלגה".

שימו בדמיונכם את איש הליכוד/קדימה הרלוונטי ותבדקו האם הוא היה מקדם אותה מדיניות. אם אתם חושבים שכן, צדקתם. ואם לא?

4. כדי להשפיע יש להצמד לשותפים קבועים. תיאוריה פוליטית שרווחת אצלנו היא תיאורית ה"אקדח ברקה" האומרת ש"נצבור כוח" ואז "החכ"ם יהיו חייבים להתחשב בדעתנו" כי נוכל לאיים עליהם ש"לא נצביע עבורם". אני בטוח שזה עובד, אבל רק כשיש לך הרבה מאד כוח, כלומר הרבה מאד אנשים. לנו אין, ולא יהיו. אבל אנחנו לא מעטים בתוך מפלגת העבודה, ולדעתי השפעתנו תוכל להיות יותר גדולה דווקא כאשר החכ"ם ידעו שאנחנו איתם לאורך זמן. אכן יש סכנה שיחשבו ש"אנחנו בכיס שלהם" ולא יתחשבו יותר, אבל יש גם סיכוי הפוך, שדווקא השותפות ארוכת-הטווח תבוא לידי ביטוי בהשפעה על העמדות הקונקרטיות שאנחנו מתכוונים להביא לשם חידוד המאבק הסוציאלי-דמוקרטי.

סיכום

מימוש ההצעה שלי עלול להיות קשה במיוחד לחלק מאיתנו, ודווקא יולי תמיר משמשת דוגמא טובה לכך: אני טוען שהיא שותפה של הדרך הסוציאלי-דמוקרטית, ומוסיף שכך יש להתייחס אליה לאורך-זמן, יחד עם, ותוך כדי העלאת מאבקים שאולי היא לא תצטרף אליהם. אני טוען שבמבט מקרוב כל פוליטיקאי יראה אחרת מאשר מרחוק. אני בטוח שמי שפעל עם הפוליטיקאים הסקנדינביים שיצרו בארבעים שנות פעולה את הסוציאלי-דמוקרטיה היותר-מתקדמת בעולם, בדאי תוסכל על-ידיהם הרבה מאד פעמים, ובמיוחד באותן עשר שנים ראשונות בהן הם היו חייבים לפעול בתוך המערכת הקשה הקיימת. אני בטוח שתומכי קנדי השמאליים מרטו הרבה שערות בזמן מפרץ החזירים (ורק חלק מהם, בראייה לאחור, ראו בזה תרגיל שעשה כדי למנוע את המלחמה בקסטרו). בקיצור, הכניסה אל תוך היער הפוליטי, ובמיוחד בדרך שגוטוויין מציע, מגדילה את הסיכוי שנראה רק את המחלות על גזעי העצים ולא שום תמונה רחבה. ההשארות מבחון, לעומת זאת, לא תאפשר לנו לשנות כלום ביער. אני מציע: להכנס ליער, לנסות לחטוב בו כדי לפלס דרך ברורה שתכריח את העצים לצמוח לכיוון הרצוי, ולבנות לנו מגדל שלו שני תפקידים:

האחד - צוות תצפית שיראה את התמונה הכוללת מלמעלה.

השני - בזירה רחבה מראש של אותם העצים שנראים כצומחים לכיוון הסוציאלי-דמוקרטי ועבודה ארוכת טווח, בתיאום חלקי איתם.

בקיצור קשה להיות שר חינוך סוציאלי-דמוקרטי, שעשייתך תיראה, ועוד במהירות... הביקורת שאני שומע על יולי תמיר מחזקת אצלי את החשש שסכנת הטהרנות רובצת לפתחנו.

תובנות להמשך

לכן אני רוצה להציע את התובנות הבאות שיתלוו למהלך של חרפת המאבקים הפוליטיים הקונקרטיים בתוך המפלגה/מפלגות:

1. כדי לשנות משהו משמעותי בחברה, חייבים לפעול בתוך מפלגה. רוב הקוראים של 'חברה' מאמינים בכך, ובכל זאת צריך להזכיר, שהשלטון הוא הגוף המשפיע ביותר על החברה, לטוב ולרע. כאשר אנחנו חושבים על שינוי מוצלח, מדובר בשינוי שאומץ על-ידי השלטון. גם אם המאבק לשינוי התחיל ממערכות חיצוניות, ההצלחה באה כאשר הדבר הופך לחוק מדינה, לתקציב וכו'. אם בודקים כמה פעולות מעשיות עושה השלטון - לטוב ולרע - הרי שאלו רבות פי כמה וכמה מכל מתקני העולם בחברה האזרחית גם יחד.
 2. כדי להשפיע צריך לפעול במפלגה גדולה - כלומר מפלגת העבודה. אם כבר מחליטים לפעול בתוך הפוליטיקה המפלגתית, וזו המסקנה שלי מהסעיף הקודם, הרי שאין שום סיבה לפעול במפלגות קטנות שמשפיעות מעט, או כאלו שהן אופוזיציה כמעט "עקרונית". בשביל מה? בשיטה הזאת גם עושים את כל הפשרות שמתחייבות מהפוליטיקה, וגם לא משנים שום דבר משמעותי.
 3. כדי להצליח חייבים להניח שחלק משמעותי מהפעילים וחברי הכנסת במפלגה רוצים סוציאלי-דמוקרטיה. בלי ההנחה הזו אי-אפשר לפעול בתוך מפלגת העבודה. הרי רבים מחבריה בכלל לא ידעו מהי סוציאלי-דמוקרטיה, או שידעו ושכחו. רבים ממנה הם המעמד הבינוני שעלה בזכות מדינת הרווחה, ועם עלייתו הרגיש שאין בה צורך כי הוא "הסתדר" (לזה קוראים בתנ"ך "וישמך ישרון ויבעט"). בקיצור, רבים מדי במפלגת העבודה הם לא סוציאלי-דמוקרטים, ואפשר אפילו לומר שהם "מעמד בינוני אשכנזי מתנשא". ובכל זאת, מסיבות היסטוריות וגם מסיבות אחרות, יש במפלגת העבודה לא-מעטים שהגיעו לשם בגלל הבסיס הסוציאלי-דמוקרטי. רבים מהם התרחקו מאמונותיהם בגלל שהחברה הישראלית התרחקה לכיוון הניאו-ליברלי, אך לדעתי רבים מהם ישו בו אל הסוציאלי-דמוקרטיה ברגע שיראו שיש לה סיכוי אמיתי (ויהיו כמובן כאלו שדווקא כשיראו שיש לכך סיכוי אמיתי - ייבהלו ויפריעו).
- כשאתם מרגישים שהח"כ הזה, או השר הנ"ל בכלל לא סוציאלי-דמוקרטים כי הם לא עושים כך וכך, שימו בדמיונכם את איש הליכוד/קדימה הרלוונטי ותבדקו האם הוא היה מקדם אותה מדיניות. אם אתם חושבים שכן, צדקתם. ואם לא?

דודי נתן הוא מנחה
קבוצות המחברות
צמיחה אישית
ומחויבות חברתית
וחבר יסו"ד